

V Bruseli 21. júla 2024
(OR. en)

Medziinštitucionálny spis:
2024/0599(NLE)

11462/24
ADD 1

SOC 493
EMPL 299
ECOFIN 750
EDUC 240

SPRIEVODNÁ POZNÁMKA

Od:	Martine DEPREZOVÁ, riaditeľka, v zastúpení generálnej tajomníčky Európskej komisie
Dátum doručenia:	19. júla 2024
Komu:	Thérèse BLANCHETOVÁ, generálna tajomníčka Rady Európskej únie
Č. dok. Kom.:	COM(2024) 599 final
Predmet:	PRÍLOHA k návrhu ROZHODNUTIA KOMISIE o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov

Delegáciám v prílohe zasielame dokument COM(2024) 599 final.

Príloha: COM(2024) 599 final

EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 19. 6. 2024
COM(2024) 599 final

ANNEX

PRÍLOHA

k

návrhu ROZHODNUTIA KOMISIE

o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov

PRÍLOHA

Usmernenie č. 5: Zvyšovanie dopytu po pracovnej sile

Členské štáty by mali aktívne podporovať udržateľné sociálne trhové hospodárstvo a uľahčovať a podporovať investície do vytvárania kvalitných pracovných miest a pritom s ohľadom na hlavné úijné a národné cieľové hodnoty v oblasti zamestnanosti do roku 2030 využiť aj potenciál spojený so zelenou a digitálnou transformáciou. Na tento účel by mali znížiť prekážky, ktorým čelia podniky pri zamestnávaní ľudí, podporovať zodpovedné podnikanie a skutočnú samostatnú zárobkovú činnosť, a najmä podporovať vytváranie a rast mikropodnikov, malých a stredných podnikov, a to aj prostredníctvom prístupu k finančným prostriedkom. Členské štáty by mali aktívne podporovať rozvoj sociálneho hospodárstva vrátane sociálnych podnikov a naplno využiť jeho potenciál. Mali by vypracovať príslušné opatrenia a stratégie pre sociálne hospodárstvo, podporovať sociálnu inováciu a pomáhať pri rozvoji obchodných modelov, ktoré vytvárajú kvalitné pracovné príležitosti a generujú sociálny blahobyt, najmä na miestnej úrovni, a to aj v obehovom hospodárstve a na územiach najviac postihnutých prechodom na zelené hospodárstvo, a to aj prostredníctvom cielenej finančnej a technickej podpory.

Pri posilňovaní odolnosti voči možným hospodárskym otrasom a/alebo otrasom na trhu práce zohrávajú dôležitú úlohu dobre navrhnuté režimy skráteného pracovného času a podobné opatrenia. Môžu podporiť aj štrukturálne transformácie tým, že uľahčia a podporia procesy reštrukturalizácie a prerozdelenia pracovnej sily z upadajúcich do rozvíjajúcich sa odvetví, čím sa zvýši produktivita, zachová sa zamestnanosť a pomôže sa modernizovať hospodárstvo, a to aj prostredníctvom rozvoja súvisiacich zručností. S cieľom podporiť vytváranie pracovných miest a zmenu zamestnania kedykoľvek počas pracovného života a odstrániť nedostatok pracovnej sily a zručností by sa mali zvážiť dobre navrhnuté stimuly na prijímanie pracovníkov a na zmenu zamestnania a opatrenia na zvyšovanie úrovne zručností a rekvalifikáciu, a to aj vzhľadom na digitálnu a zelenú transformáciu, demografické zmeny, ako aj na vplyv útočnej vojny Ruska proti Ukrajine.

Zdaňovanie by sa malo presunúť z práce na iné zdroje, ktoré viac podporujú zamestnanosť a inkluzívny rast a sú v súlade s klimatickými a environmentálnymi cieľmi, a to so zreteľom na prerozdeľovací účinok daňového systému, a zároveň by sa mali chrániť príjmy na zabezpečenie primeranej sociálnej ochrany a výdavky na podporu rastu.

Členské štáty vrátane tých, ktoré majú zákonné minimálne mzdy, by mali podporovať kolektívne vyjednávanie o stanovovaní miezd a mali by zabezpečiť účinné zapojenie sociálnych partnerov transparentným a predvídateľným spôsobom, čo by umožnilo, aby mzdy dokázali primerane reagovať na vývoj produktivity, a podporili by sa spravodlivé mzdy umožňujúce dôstojnú životnú úroveň, pričom by sa osobitná pozornosť mala venovať skupinám s nižším a stredným príjmom s cieľom posilniť vzostupnú sociálno-ekonomickú konvergenciu. Mechanizmy stanovovania miezd by mali zohľadňovať aj sociálno-ekonomické podmienky vrátane rastu zamestnanosti, konkurencieschopnosti, kúpnej sily a vývoja v jednotlivých regiónoch a odvetviach. Členské štáty a sociálni partneri by rešpektujúc vnútroštátne postupy a autonómiu sociálnych partnerov mali zabezpečiť, aby všetci pracovníci mali primerané mzdy tým, že sa na nich priamo alebo nepriamo budú vzťahovať kolektívne zmluvy alebo primerané zákonné minimálne mzdy, pričom zohľadnia vplyv na konkurencieschopnosť, vytváranie kvalitných pracovných miest, kúpnu silu a chudobu pracujúcich.

Usmernenie č. 6: Zvyšovanie ponuky pracovnej sily a zlepšovanie prístupu k zamestnaniu, ako aj celoživotného získavania zručností a kompetencií

V kontexte digitálnej a zelenej transformácie, demografických zmien a útočnej vojny Ruska proti Ukrajine by členské štáty mali aj s ohľadom na úijné a národné hlavné cieľové hodnoty v oblasti zručností do roku 2030 presadzovať udržateľnosť, produktivitu, konkurencieschopnosť,

zamestnateľnosť a rozvoj ľudského kapitálu a zároveň podporovať získavanie zručností a kompetencií v priebehu celého života a reagovať na súčasné a budúce potreby trhu práce. Členské štáty by mali takisto modernizovať svoje systémy vzdelávania a odbornej prípravy a investovať do nich s cieľom poskytovať vysokokvalitné a inkluzívne vzdelávanie a odbornú prípravu vrátane odborného vzdelávania a prípravy, zlepšiť výstupy vzdelávania a poskytovania zručností a kompetencií potrebných na zelenú a digitálnu transformáciu a zabezpečiť prístup k digitálnemu vzdelávaniu, jazykovej príprave (napr. v prípade utečencov vrátane utečencov z Ukrajiny alebo pri uľahčení prístupu na trh práce v cezhraničných regiónoch) a k nadobúdaniu podnikateľských zručností. Členské štáty by mali spolupracovať so sociálnymi partnermi, poskytovateľmi vzdelávania a odbornej prípravy, podnikmi a inými zainteresovanými stranami, a to aj v kontexte akčného plánu na riešenie nedostatku pracovnej sily a zručností, ktorý Komisia predložila v marci 2024, aby sa umožnilo riešiť štrukturálne nedostatky v systémoch vzdelávania a odbornej prípravy a zlepšiť ich kvalitu a relevantnosť pre trh práce, a to aj prostredníctvom cielej finančnej a technickej podpory. Prispelo by to aj k realizácii zelenej a digitálnej transformácie, riešeniu nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami a nedostatku pracovnej sily, a to aj v prípade činností súvisiacich s emisne neutrálnym a digitálnym priemyslom vrátane tých, ktoré sú relevantné pre hospodársku bezpečnosť EÚ, a činností súvisiacich so zelenou transformáciou, ako je zavádzanie energie z obnoviteľných zdrojov alebo obnova budov.

Osobitná pozornosť by sa mala venovať riešeniu zhoršenia výsledkov v oblasti vzdelávania mladých ľudí, najmä v oblasti základných zručností. Je potrebné prijať opatrenia na riešenie výziev, ktorým čelí učiteľské povolanie, vrátane jeho atraktívnosti, riešenia nedostatku učiteľov a potreby investovať do kompetencií učiteľov a školiteľov v oblasti digitálnych zručností. Systémy vzdelávania a odbornej prípravy by okrem toho mali vybaviť všetkých žiakov kľúčovými kompetenciami vrátane základných a digitálnych zručností, ako aj prierezovými kompetenciami a, vzhľadom na ohrozenie dezinformáciami, aj kritickým myslením, aby sa tak vytvorili základy pre adaptabilitu a odolnosť počas celého života, pričom by sa malo zabezpečiť, aby učelia boli pripravení rozvíjať tieto kompetencie u žiakov. Členské štáty by mali podporovať prístup dospelých osôb v produktívnom veku k odbornej príprave a zvyšovať stimuly a motiváciu jednotlivcov hľadať si odbornú prípravu, a to v prípade potreby aj prostredníctvom individuálnych vzdelávacích účtov, a zabezpečenia ich prenosnosti pri zmenách zamestnania, ako aj prostredníctvom spoľahlivého systému posudzovania kvality odbornej prípravy. Členské štáty by mali preskúmať možnosť využívania mikrocertifikátov na podporu celoživotného vzdelávania a zamestnateľnosti. Mali by každému umožniť predvídať potreby trhu práce a lepšie sa im prispôbiť, najmä prostredníctvom neustáleho zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie a poskytovania integrovanej profesijnej orientácie a poradenstva s cieľom podporiť spravodlivé a nediskriminačné možnosti v súvislosti so zmenou pracovného miesta pre všetkých, posilniť výstupy a produktivitu v oblasti zamestnanosti a v sociálnej oblasti, riešiť nedostatky na trhu práce a nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami, zlepšiť celkovú odolnosť hospodárstva voči otrasom a uľahčiť prípadné úpravy.

Členské štáty by mali podporovať rovnaké príležitosti pre všetkých tým, že sa budú zaoberať nerovnosťou v systémoch vzdelávania a odbornej prípravy, a to aj z hľadiska regionálneho pokrytia. Osobitne dôležité je zabezpečiť deťom prístup k cenovo dostupnému a vysokokvalitnému vzdelávaniu a starostlivosti v ranom detstve v súlade s novými „barcelonskými cieľmi“ a s Európskou zárukou pre deti. Členské štáty by ďalej mali zvýšiť celkovú úroveň kvalifikácie, znížiť počet osôb, ktoré predčasne ukončili vzdelávanie a odbornú prípravu, podporovať rovnaký prístup k vzdelávaniu pre deti zo znevýhodnených skupín a vzdialených regiónov, zvýšiť atraktívnosť odborného vzdelávania a prípravy (OVP), podporiť prístup k terciárnemu vzdelávaniu a jeho ukončenie a zvýšiť počet absolventov, a najmä absolventiek, štúdiá v oblasti vedy, technológie, inžinierstva a matematiky (STEM), a to v rámci odborného vzdelávania a prípravy, ako aj v terciárnom vzdelávaní. Mali by sa podporovať aj špičková úroveň a excelentnosť výstupov vzdelávania vzhľadom na ich úlohu pri posilňovaní budúceho inovačného potenciálu EÚ. Členské štáty by mali mladým ľuďom uľahčiť prechod zo vzdelávania do zamestnania, a to prostredníctvom kvalitných stáží a učňovskej

prípravy, a mali by zvýšiť aj účasť dospelých na ďalšom vzdelávaní, najmä u učiacich sa, ktorí pochádzajú zo znevýhodneného prostredia, a u najmenej kvalifikovaných osôb. Vzhľadom na nové požiadavky digitálnych, zelených a starnúcich spoločností by členské štáty mali zmodernizovať a zvýšiť ponuku a využívanie flexibilného počiatočného a ďalšieho odborného vzdelávania a prípravy (OVP), v rámci svojich systémov OVP posilniť učenie na pracovisku, a to aj prostredníctvom dostupnej, kvalitnej a účinnej učňovskej prípravy, a podporovať dospelých s nízkou kvalifikáciou, aby si udržali zamestnateľnosť. Okrem toho by členské štáty mali zvýšiť relevantnosť terciárneho vzdelávania a prípadne výskumu pre trh práce; zlepšiť monitorovanie a predpovedanie zručností; zlepšiť zviditeľnenie a porovnateľnosť zručností a kvalifikácií vrátane tých, ktoré boli získané v zahraničí; zabezpečiť konzistentnejšie používanie celoúnijných klasifikácií (t. j. ESCO) a vytvoriť viac možností na uznávanie a potvrdzovanie zručností a kompetencií získaných mimo formálneho vzdelávania a odbornej prípravy, a to aj pre utečencov a osoby s postavením dočasnej ochrany. Okrem využitia dosiaľ nevyužitého potenciálu domácej pracovnej sily EÚ môže k riešeniu nedostatku zručností a pracovnej sily vrátane nedostatku spojeného so zelenou a digitálnou transformáciou, napríklad v odvetviach STEM a v oblasti zdravotnej a dlhodobej starostlivosti, prispieť aj prilákanie talentov a zručností z krajín mimo EÚ prostredníctvom riadenej migrácie a predchádzanie vykorisťujúcim pracovným podmienkam.

Členské štáty by mali nezamestnaným a neaktívnym osobám poskytovať účinnú, včasnú, koordinovanú a cielenú asistenciu založenú na pomoci pri hľadaní pracovného miesta, odbornej príprave, zvyšovaní úrovne zručností a pri rekvalifikácii a prístupe k iným podporným službám, pričom by sa osobitná pozornosť mala venovať zraniteľným skupinám a osobám osobitne zasiahnutým zelenou a digitálnou transformáciou alebo otrasmi na trhu práce. V záujme výrazného zníženia dlhodobej a štrukturálnej nezamestnanosti a jej predchádzania by sa mali čo najskôr, najneskôr však po 18 mesiacoch nezamestnanosti realizovať komplexné stratégie, ktoré zahŕňajú hĺbkové individuálne posúdenie nezamestnaných osôb. Nezamestnanosť mladých ľudí a otázka mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy (NEET), by sa mali naďalej riešiť predchádzaním predčasnému ukončeniu vzdelávania a odbornej prípravy a štrukturálnym zlepšovaním prechodu zo školy do zamestnania vrátane plného vykonávania posilnenej záruky pre mladých ľudí, ktorá by mala takisto podporiť kvalitné pracovné príležitosti pre mladých ľudí. Okrem toho by členské štáty mali zintenzívniť úsilie najmä pri zdôrazňovaní nových perspektív do budúcnosti a príležitostí, ktoré zelená a digitálna transformácia ponúka mladým ľuďom.

Členské štáty by sa mali zamerať na odstránenie prekážok a demotivačných faktorov a mali by vytvárať stimuly pre účasť na trhu práce, a to najmä pokiaľ ide o osoby s nízkymi príjmami, druhé zárobkovo činné osoby v domácnosti (často ženy) a osoby, ktoré sú od trhu práce najviac vzdialené, vrátane ľudí s migrantským pôvodom a marginalizovaných Rómov. Vzhľadom na veľký nedostatok pracovnej sily v určitých povolaniach a odvetviach (najmä v odvetviach STEM, zdravotnej starostlivosti a dlhodobej starostlivosti, vzdelávania, dopravy a stavebníctva) by sa členské štáty mali usilovať o zlepšenie ponuky pracovnej sily, najmä presadzovaním primeraných miezd a pracovných podmienok, zabezpečením toho, aby koncepcia daňových a dávkových systémov podporovala účasť na trhu práce a aby aktívne politiky trhu práce boli účinné a prístupné, a zároveň rešpektovať úlohu sociálnych partnerov. Členské štáty by mali podporovať aj prispôbovanie pracovného prostredia osobám so zdravotným postihnutím vrátane cielenej finančnej a technickej podpory, informovania a zvyšovania informovanosti a služieb, ktoré im umožňujú zapojiť sa do trhu práce a do života spoločnosti. Mala by sa riešiť otázka rozdielov v zamestnanosti a odmeňovaní žien a mužov, ako aj rodových stereotypov. Členské štáty by mali zabezpečiť rodovú rovnosť a väčšiu účasť žien na trhu práce, a to aj prostredníctvom zabezpečenia rovnakých príležitostí a kariérneho postupu a odstránenia prekážok v prístupe k vedúcim pozíciám na všetkých úrovniach rozhodovania, ako aj prostredníctvom boja proti násiliu a obťažovaniu v práci, čo je problém, ktorý postihuje najmä ženy. Mala by sa zabezpečiť rovnaká odmena za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty a mala by sa zabezpečiť transparentnosť odmeňovania. Malo by sa podporovať zosúladenie pracovného,

rodinného a súkromného života pre ženy aj mužov, najmä prostredníctvom prístupu k cenovo dostupným a kvalitným službám dlhodobej starostlivosti a službám vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve, ako aj prostredníctvom primeraných politík, ktoré sa zaoberajú zmenami vo svete práve spôsobenými digitalizáciou. Členské štáty by mali zabezpečiť, aby rodičia a osoby s opatrovateľskými povinnosťami mali prístup k vhodnej dovolenke z rodinných dôvodov a flexibilným formám organizácie práce, a tak mohli zosúladiť svoj pracovný, rodinný a súkromný život, a mali by podporovať vyvážené využívanie týchto nárokov medzi rodičmi.

Usmernenie č. 7: Zlepšovanie fungovania trhov práce a účinnosť sociálneho dialógu

Členské štáty by mali v spolupráci so sociálnymi partnermi vytvárať spravodlivé, transparentné a predvídateľné pracovné podmienky, aby využili dynamickú a produktívnu pracovnú silu a nové pracovné režimy a obchodné modely vo svoj prospech, pričom by mali zabezpečiť rovnováhu medzi právami a povinnosťami. Mali by obmedziť segmentáciu na trhoch práce a predchádzať jej, bojovať proti nedeklarovanej práci a nepravdej samostatnej zárobkovej činnosti a podporovať prechod na formy zamestnania na neurčitý čas. Prostredníctvom pravidiel na ochranu zamestnanosti, pracovného práva a inštitúcií by sa malo zabezpečiť tak vhodné prostredie na prijímanie pracovníkov, ako aj potrebná flexibilita pre zamestnávateľov, aby sa mohli rýchlo prispôsobiť meniacim sa hospodárskym podmienkam, pričom by sa zároveň mali ochraňovať pracovné práva a mala by sa zabezpečiť sociálna ochrana, primeraná úroveň bezpečnosti a zdravé, bezpečné a dobre prispôbené pracovné prostredie pre všetkých pracovníkov. Podpora využívania flexibilných foriem organizácie práce, ako je telepráca, môže prispieť k vyššej úrovni zamestnanosti a inkluzívnejším trhom práce. Okrem toho by členské štáty mali podporovať pracovníkov, podniky a iných aktérov pri digitálnej transformácii, a to aj prostredníctvom podpory využívania etických a dôveryhodných nástrojov umelej inteligencie. Táto podpora môže siahať od politík na zvyšovanie úrovne zručností a rekvalifikáciu pracovníkov na nové povolania až po stimuly pre spoločnosti, aby vyvíjali a zavádzali technológie, ktoré majú potenciál zvýšiť produktivitu, doplniť ľudskú prácu a zmierniť nedostatok pracovnej sily v kritických odvetviach. Vo všeobecnosti a predovšetkým v digitálnom kontexte je dôležité zabezpečiť dodržiavanie práv pracovníkov, pokiaľ ide o pracovný čas, pracovné podmienky, duševné zdravie na pracovisku a rovnováhu medzi pracovným a súkromným životom. Malo by sa zabrániť pracovnoprávnym vzťahom, ktoré vedú k neistým pracovným podmienkam, okrem iného v prípade pracovníkov platforiem, a to zabezpečením spravodlivosti, transparentnosti a zodpovednosti pri používaní algoritmov a bojom proti zneužívaniu atypických zmlúv. V prípadoch nespravodlivého prepustenia by sa mal zabezpečiť prístup k účinnému a nestrannému urovnávaniu sporov a právo na nápravu vrátane primeranej kompenzácie v náležitých prípadoch.

Politiky by sa mali zameriavať na zlepšenie a podporu účasti na trhu práce, zosúlad'ovanie ponúkaných a požadovaných pracovných miest a zmeny zamestnania, tiež s ohľadom na demografický vývoj, a to aj v znevýhodnených regiónoch. Členské štáty by mali účinne aktivovať osoby, ktoré sa môžu zapojiť, a umožniť im účasť na trhu práce, a to predovšetkým nedostatočne zastúpené skupiny, ako sú ženy a mladí ľudia, ako aj ľudia v zraniteľných situáciách, ako sú osoby s nižšou úrovňou zručností a dlhodobo nezamestnaní, osoby so zdravotným postihnutím, osoby s migrantským pôvodom vrátane osôb s postavením dočasnej ochrany, osoby z marginalizovaných rómskych komunít a starší pracovníci. Členské štáty by mali posilniť rozsah a účinnosť aktívnych politík trhu práce zlepšením ich zamerania, dosahu a pokrytia a ich lepším prepojením so sociálnymi službami, s odbornou prípravou a podporou príjmu nezamestnaných osôb, kým si hľadajú prácu, a to na základe ich práv a povinností. Členské štáty by mali čo najlepšie využiť finančnú a technickú podporu EÚ, aby tak posilnili kapacitu verejných služieb zamestnanosti, aby mohli aj s pomocou digitalizácie uchádzačom o zamestnanie poskytovať včasnú pomoc prispôbenú ich individuálnym potrebám, reagovať na súčasné a budúce potreby trhu práce a zaviesť systémy riadenia založené na výsledkoch, čím sa podporí ich schopnosť používať údaje a digitálnu technológiu. V tejto súvislosti zohrávajú úlohu aj súkromné služby zamestnanosti.

Členské štáty by mali nezamestnaným poskytovať primerané dávky v nezamestnanosti počas primeraného obdobia v súlade s ich príspevkami a vnútroštátnymi pravidlami oprávnenosti. Dávky v nezamestnanosti by nemali odrádzať od rýchleho návratu do zamestnania a mali by ich sprevádzať aktívne politiky trhu práce vrátane opatrení na zvyšovanie úrovne zručností a rekvalifikáciu, a to aj vzhľadom na nedostatok pracovnej sily a zručností.

Mobilita učiacich sa, učňov a pracovníkov by sa mala zvýšiť a primerane podporovať, najmä v prípade účastníkov odborného vzdelávania a prípravy, ktorí majú menej skúseností s mobilitou, aby sa zlepšili ich zručnosti a zamestnateľnosť, využil plný potenciál európskeho trhu práce a prispelo sa ku konkurencieschopnosti na úrovni EÚ. Mali by sa riešiť prekážky mobility pracovnej sily v rámci EÚ vrátane postupov uznávania odborných kvalifikácií alebo prevodu nadobudnutých práv v oblasti sociálneho zabezpečenia. Mali by sa zabezpečiť spravodlivé a dôstojné podmienky pre všetkých, ktorí vykonávajú cezhraničnú činnosť, a to predchádzaním diskriminácii a zabezpečením rovnakého zaobchádzania ako so štátnymi príslušníkmi EÚ, presadzovaním vnútroštátnych právnych predpisov a právnych predpisov EÚ a zintenzívnením administratívnej spolupráce medzi vnútroštátnymi správnymi orgánmi, pokiaľ ide o mobilných pracovníkov, ktorí využívajú pomoc Európskeho orgánu práce.

V prípadoch dočasného uzavretia hraníc by sa mala podporovať mobilita pracovníkov v kritických povolaniach, ako aj mobilita cezhraničných, sezónnych a vyslaných pracovníkov, a to s ohľadom na verejné zdravie. Členské štáty by sa mali ďalej zapájať do partnerstiev zameraných na talenty, aby sa zlepšili možnosti legálnej migrácie zavedením nových systémov mobility a aby sa zabezpečila účinná integračná politika pre pracovníkov a ich rodiny, ktorá by zahŕňala vzdelávanie a odbornú prípravu vrátane jazykovej prípravy, zamestnanosti, zdravia a bývania.

Členské štáty by sa okrem toho mali usilovať o vytvorenie vhodných podmienok pre nové spôsoby práce a využiť ich potenciál pre tvorbu pracovných miest a zároveň zabezpečiť ich súlad s existujúcimi sociálnymi právami. Preto by mali poskytovať poradenstvo a usmernenia týkajúce sa práv a povinností, ktoré sa uplatňujú v súvislosti s atypickými zmluvami a novými spôsobmi práce, ako je práca cez digitálne pracovné platformy a stála či polotrvaná telepráca. V tejto súvislosti môžu zohrávať kľúčovú úlohu sociálni partneri a členské štáty by ich mali podporovať pri oslovovaní a zastupovaní ľudí v atypickej práci a nových spôsoboch práce. Členské štáty by okrem toho v súvislosti s výzvami vyplývajúcimi z nových spôsobov organizácie práce – vrátane používania digitálnych technológií a umelej inteligencie – ako je algoritmické riadenie, dohľad nad pracovníkmi a telepráca, mali zvážiť poskytovanie podpory pri presadzovaní práva, napríklad prostredníctvom usmernení alebo špecializovanej odbornej prípravy pre inšpektoráty práce.

Členské štáty by mali zabezpečiť priaznivé prostredie pre bipartitný a tripartitný sociálny dialóg na všetkých úrovniach, a to vrátane kolektívneho vyjednávania, vo verejnom a súkromnom sektore v súlade s vnútroštátnym právom a/alebo vnútroštátnou praxou, po konzultácii a v úzkej spolupráci so sociálnymi partnermi, pričom by sa mala rešpektovať ich autonómia. Členské štáty by mali systematicky, zmysluplne a včas zapájať sociálnych partnerov do navrhovania a vykonávania politík zamestnanosti, sociálnych a prípadne hospodárskych a iných verejných politík, a to aj pokiaľ ide o stanovenie a aktualizáciu zákonných minimálnych miezd. Členské štáty by mali podporovať širší rozsah kolektívneho vyjednávania, okrem iného podporou budovania a posilňovania kapacít sociálnych partnerov, umožniť účinné kolektívne vyjednanie na všetkých vhodných úrovniach a podporovať koordináciu medzi týmito úrovňami a naprieč nimi. Sociálni partneri by sa mali povzbudzovať k tomu, aby rokovali o kolektívnych zmluvách v záležitostiach, ktoré sa ich týkajú, a aby takéto zmluvy uzatvárali, pričom sa v plnej miere uznáva ich autonómia a právo na kolektívnu akciu.

Členské štáty by v náležitých prípadoch a na základe existujúcich vnútroštátnych postupov mali zohľadniť príslušné skúsenosti organizácií občianskej spoločnosti v oblasti zamestnanosti a sociálnych otázok.

Usmernenie č. 8: Presadzovanie rovnakých príležitostí pre všetkých, podpora sociálneho začlenenia a boj proti chudobe

Členské štáty by mali podporovať inkluzívne trhy práce, ktoré sú prístupné pre všetkých, a to zavedením účinných opatrení na boj proti všetkým formám diskriminácie a na podporu rovnakých príležitostí pre všetkých, a najmä pre skupiny osôb, ktoré sú na trhu práce nedostatočne zastúpené, pričom náležitú pozornosť treba venovať regionálnemu a územnému rozmeru. Mali by zabezpečiť rovnaké zaobchádzanie, pokiaľ ide o zamestnanie, sociálnu ochranu, zdravotnú starostlivosť, vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve, dlhodobú starostlivosť, vzdelávanie a prístup k tovaru a službám vrátane bývania, bez ohľadu na rod, rasový alebo etnický pôvod, náboženstvo alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu.

Členské štáty by mali zmodernizovať systémy sociálnej ochrany s cieľom podporovať primeranú, účinnú, efektívnu a udržateľnú sociálnu ochranu pre všetkých, a to vo všetkých etapách života, podporovať sociálne začlenenie a vzostupnú sociálnu mobilitu, stimulovať účasť na trhu práce, podporovať sociálne investície, bojovať proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu a riešiť nerovnosti, a to aj prostredníctvom koncepcie svojich daňových a dávkových systémov a posúdenia distribučného vplyvu politík. Účinnosť systémov sociálnej ochrany sa zlepši doplnením univerzálnych prístupov o ciele prístupy. Modernizácia systémov sociálnej ochrany by sa mala zamerať aj na zlepšenie ich odolnosti voči mnohostranným výzvam. Osobitná pozornosť by sa mala venovať zraniteľným domácnostiam, ktoré sú najviac postihnuté zelenou a digitálnou transformáciou a vysokými životnými nákladmi vrátane nákladov na energiu. Členské štáty by mali vzhľadom na nárast atypických foriem práce ďalej riešiť nedostatky v prístupe k sociálnej ochrane, pokiaľ ide o pracovníkov a samostatne zárobkovo činné osoby.

Členské štáty by mali rozvíjať a integrovať tri oblasti aktívneho začlenenia: primeranú podporu príjmu, inkluzívne trhy práce a prístup ku kvalitným podporným službám s cieľom uspokojiť individuálne potreby. Systémy sociálnej ochrany by mali zabezpečiť primerané dávky minimálneho príjmu pre každého, kto nemá dostatočné zdroje, a mali by podporovať sociálne začlenenie tým, že budú podporovať a povzbudzovať ľudí k tomu, aby sa aktívne zapájali do trhu práce a do života spoločnosti, a to aj prostredníctvom cieleného poskytovania sociálnych služieb. Nevyhnutnou podmienkou na zabezpečenie rovnakých príležitostí je ponuka cenovo dostupných, prístupných a kvalitných služieb, ako je vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve, mimoškolská starostlivosť, vzdelávanie, odborná príprava, bývanie a zdravotná a dlhodobá starostlivosť. Osobitná pozornosť by sa mala venovať boju proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu vrátane boja proti chudobe pracujúcich v súlade s hlavnými úijnými a národnými cieľovými hodnotami do roku 2030 v oblasti znižovania chudoby. Chudoba a sociálne vylúčenie detí by sa mali riešiť predovšetkým komplexnými a integrovanými opatreniami, a to aj prostredníctvom úplného vykonávania Európskej záruky pre deti. Členské štáty by mali zabezpečiť, aby mal každý vrátane detí prístup ku kvalitným základným službám. V prípade osôb, ktoré sa nachádzajú v núdzi alebo v zraniteľnej situácii, by mali tiež zabezpečiť prístup k primeranému a cenovo dostupnému sociálnemu bývaniu alebo pomoci pri bývaní. Mali by zabezpečiť čistú a spravodlivú energetickú transformáciu a riešiť energetickú chudobu ako čoraz významnejšiu formu chudoby, a to v prípade potreby aj prostredníctvom cielených podporných opatrení zameraných na domácnosti v zraniteľných situáciách. Členské štáty by mali účinne využívať finančné prostriedky a technickú podporu EÚ na investovanie do sociálneho bývania, obnovy bývania a sprievodných služieb a riešiť naliehavú potrebu cenovo dostupného a dôstojného bývania. V súvislosti s týmito službami by sa mali zohľadňovať osobitné potreby osôb so zdravotným postihnutím vrátane prístupnosti. Bezdomovectvo by sa malo riešiť najmä podporou prístupu k trvalému bývaniu a poskytovaním podporných služieb.

Členské štáty by mali zabezpečiť včasný prístup k cenovo dostupnej a kvalitnej preventívnej a liečebnej zdravotnej starostlivosti a dlhobovej starostlivosti a zároveň zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť. V kontexte rastúceho dopytu po dlhobovej starostlivosti, ktorý súvisí aj s demografickým vývojom, by sa mali riešiť nedostatky v primeranosti, ako aj nedostatok pracovnej sily a zlé pracovné podmienky.

V súvislosti s útočnou vojnou Ruska proti Ukrajine a v súlade s aktiváciou smernice Rady 2001/55/ES¹ by členské štáty mali poskytovať primeranú úroveň ochrany vysídleným osobám z Ukrajiny. V prípade maloletých osôb bez sprievodu by rovnako mali vykonať potrebné opatrenia. V súlade s Európskou zárukou pre deti by sa mal zabezpečiť prístup vysídlených detí k vzdelávaniu a starostlivosti a k základným službám.

V súvislosti s rastúcou dlhovekosťou a demografickým vývojom by členské štáty mali zaistiť primeranosť a udržateľnosť dôchodkových systémov pre pracovníkov a samostatne zárobkovo činné osoby tým, že sa pre ženy a mužov zabezpečia rovnaké príležitosti na nadobudnutie a vznik dôchodkových práv, a to aj prostredníctvom doplnkových systémov, aby sa zaručil primeraný príjem v starobe. Dôchodkové reformy by sa mali podporovať politikami zacielenými na zníženie rozdielu v dôchodkoch žien a mužov a opatreniami zameranými na predĺženie pracovného života, ako je napríklad zvyšovanie skutočného veku odchodu do dôchodku, najmä uľahčením účasti starších osôb na trhu práce, a mali by sa zahrnúť do rámca stratégií aktívneho starnutia. Členské štáty by mali nadviazať konštruktívny dialóg so sociálnymi partnermi a s ďalšími príslušnými zainteresovanými stranami a umožniť časovo primerané zavádzanie reforiem.

¹ Smernica Rady 2001/55/ES z 20. júla 2001 o minimálnych štandardoch na poskytovanie dočasnej ochrany v prípade hromadného prílevu vysídlených osôb a o opatreniach na podporu rovnováhy úsilia medzi členskými štátmi pri prijímaní takýchto osôb a znášaní z toho vyplývajúcich dôsledkov (Ú. v. ES L 212, 7.8.2001, s. 12).